

Franko
Čorić

Konzervatorsko djelovanje u zaštićenim urbanističkim cjelinama

Dijalozi s baštinom 2017, znanstveno-stručni skup
povodom Dana svjetske baštine
Rijeka, Filozofski fakultet, 20. i 21. travnja 2017.

Tema ovogodišnjeg, sedmog po redu, znanstveno-stručnog skupa održanog 20. travnja na Filozofskom fakultetu riječkog sveučilišta bila je konzervatorsko djelovanje u zaštićenim urbanističkim cjelinama u funkciji održivoga turističkog razvoja.

Irena Grdinić, Krešimir Rogina i Dragana Lucija Ratković Aydemir predstavili su kulturnu rutu *Putovima Frankopana* i prototip posjetiteljskog centara rute u dvorcu Zrinskih Nova Kraljevica. Projekt je to Primorsko-goranske županije koji za cilj ima stvoriti mrežu kulturnih i turističkih sadržaja temeljenih na baštini Frankopana i Zrinskih. Arhitekti Penezić i Rogina te tvrtka Muze d.o.o. su u suradnji s umjetnicima i dizajnerima te stručnjacima iz područja konzerviranja, graditeljstva, povijesti i turizma u dvorcu Nova Kraljevica stvorili model arhitektonsko-dizajnerskog rješenja za interpretacijske centre rute. Radi se naime o vrpčastoj, razlomljenoj, metalnoj formi koja meandrira između dvije i tri dimenzije i kontinuirano kroz prostor stvarajući aluziju na rutu i na lentu tj. protok vremena. Autori ističu da je neovisna i neinvazivna prema postojećoj strukturi te se pozivaju na reverzibilnost intervencije. Isto tako je istaknut karakter interaktivnosti, multimedijalnosti i "visoka doživljajnost" ovih centara.

Zlatko Uzelac je izložio o projektu prezentacije Donjogradskih vrata tvrđave Osijek. U 2016. godini arheološki su istraženi ostaci tih vrata i dovršen projekt prezentacije vrata s djelomičnom obnovom nasipa

↑ Šibenski dvostruki bedem – *strada del soccorso?*, preuzeto s portala sibenik.in

bedema. Vrata su prezentirana kao informacijski punkt i okupljalište na izlazu prema autobusnom terminalu u prostoru bivšeg *Hornwerka*.

Nika Šimičić i Krasanka Majer Jurišić u svojem su izlaganju predstavile različite europske primjere prezentacije starih gradova ističući načela očuvanja materijala, svojstava, autentičnosti i ambijenata, ali i mogućnosti i opasnosti novih funkcija i revitalizacije. U prezentiranim komparativnim europskim primjerima bilo je starih gradova koji su postali hoteli (Golubovac, Srbija) i onih koji su postali kazališta na otvorenom (Pamplona, Španjolska), u neke se interveniralo suvremenom arhitekturom, a neki su se stopili s novim urbanim tkivom. HRZ, dakle, traga za novim modelima prezentacije starih gradova.

Milan Pezelj prezentirao je novosti veza- ne uz Muzej grada Đurđevca među kojima se ističe projekt izgradnje fiksne kulise za in- scenaciju đurđevačke *Legende o Picokima*. Za tu potrebu su se kulise postavljale još od 1968. godine. Nove fiksne kulise će biti "asocija- tivna rekonstrukcija" obrambenog sklopa iz 17. stoljeća, ali će uz te, namjerno slobodno interpretirane kulise biti arheološki prezen- tirani ostaci autentičnoga obrambenog zida.

Tihomil Matković i Stipe Tutiš izložili su o projektu modernizacije zagrebačkoga Zo- ološkog vrta i revitalizaciji Parka Maksimir. Ta su dva lokaliteta 2012. godine zauzela šesto mjesto na popisu najposjećenijih tu- rističkih lokacija u Hrvatskoj. U ZOO-u su tako uređene staze i mostovi (Njirić), otvo- ren Edukacijski centar (Arhing) na Labuđem otoku te nova suvenirnica (Miro Lazić), sagrađen novi glavni ulaz s istočne strane (Domagoj Katalin) te novi restoran (Tihomil Matković). Različite izričaje pojedinih au- tora povezuje upotreba ariševog drveta radi uspostave vizualne prepoznatljivosti. Pro- jekt revitalizacije Parka Maksimir obuhvatio bi vraćanje povijesnih vizura i dispozicija parka.

Kristina Džin prezentirala je projekt *in situ* Arheološkog parka Vižula kojega općina Medulin u suradnji s Centrom za arheološka istraživanja Instituta Pilar i HRZ planira urediti na prilazu lokalitetu. U interpreta- cijskom centru će biti prezentirana slojevi- tost života na ovom lokalitetu od pretpovi- jesti do srednjega vijeka i to korištenjem 3D naočala, 3D okvira za prezentaciju, taktilnih mapa, aplikacija za mobitele i *interaktivnog uranjanja* u podmorje.

Nakon pauze za ručak predstavljeni su novi brojevi časopisa *Godišnjak zaštite spomeni- ka kulture Hrvatske* i *Portal* te dva izdanja Male biblioteke *Godišnjaka zaštite spomenika kulture Hrvatske: Konzularni beneficijariji u rimskoj provinciji Dalmaciji Ive Glavaša* i *Tezaurus spomeničkih vrsta - podatkovni standard u inventari- ma graditeljske baštine* Lane Križaj.

Ivo Glavaš je u popodnevnoj sesiji iznio tezu da se kod šibenskoga Dvostrukog be-

dema radi o cesti pomoći (*strada del soccorso*), fortifikacijskoj sastavnici s funkcijom dosta- ve pomoći u materijalu i ljudstvu u slučaju opsade kaštela sv. Mihovila. Naziv *Strada del soccorso* za dvostruki bedem zabilježen je k tome na Coronellijevim grafikama iz 17. stoljeća. Šibenski dvostruki bedem datiran je u 1412. godinu, a jedini komparativni primjer nalazi se u Bresciji, podignut nakon 1426. godine. Smatra da je potrebno dodatno istraživanje radi utvrđivanja zbog čega ova cesta nikad nije bila popločana. Ova hipo- teza daje novu interpretaciju izvanredne vrijednosti i uzora za cestu u Bresciji. Za taj je prostor arhitekt Nikola Bašić donedavno predlagao eskalator.

Nataša Nefat se u svome izlaganju bavila u Drugome svjetskom ratu bombardiranjem uništenom urbanom matricom i u razdoblju nakon toga rata degradiranom povijesnom jezgrom Žminja. Nepovezani nizovi i blokovi stoga suvremenim konzervatorima otvaraju dvojbe: pristupiti obnovi degradirane urba- ne cjeline i pojedinih građevina i interpo- lirati nove građevine ili stvoriti nove javne prostore; provoditi faksimilsku rekonstruk- ciju gdje je to moguće ili ostaviti arhitekton- ski trag našeg doba?

Sa sličnim problemima se susreću i čelnici gradića Vižinade o čemu je na koncu popodnevne sesije izložio Marijan Brada- nović. Njegovo, uglavnom talijansko sta- novništvo napustilo ga je nakon Drugoga svjetskog rata, a osobito je stradao prilikom snimanja filma *Kelly's Heroes* (1970.) kada je "glumio" provansalski gradić. Ključno je pitanje što učiniti s poljanom, nastalom rušenjem niza kuća povijesnog središta jer su one izvorno na malom prostoru artiku- lirale dva trga - crkveni, pred klasicističkim crkvenim pročeljem, i civilni, uokolo Batti- stelline javne cisterne, sada izgubljene na velikoj, neuređenoj poljani. Konzervatorski promatrano, nameće se imperativ obnove urbanističke matrice, tj. nužnost izgradnje na mjestu porušenih kuća na što se, naravno, nikoga ne može prisiliti, no rje- šenje se možda nazire u daljnjem povratku

javnih funkcija u povijesno središte naselja.

Dolores Oštrić, Nenad Labus i Petra Karuza su prezentirali projekt prenamjene industrijske baštine bivše Rafinerije nafte Rijeka – Mlaka u znanstveno-tehnološki park Sveučilišta u Rijeci. Rafinerija je s radom započela 1883. godine i bila je prvi pogon za industrijsku preradu nafte u Europi. Očuvane građevine i postrojenja ilustriraju razvoj procesa proizvodnje nafte od kraja 19. do kraja 20. st., a cjelokupni prostorni sklop rafinerije predstavlja važno svjedočanstvo visokih tehničko-tehnoloških i graditeljskih dosegâ. Ondje će se smjestiti i sadržaji atraktivni za građane i turiste, i to u rasponu od interpretacijskog centra industrijske baštine, preko konferencijskih prostora do trgovina, servisa, ugostiteljskih i zabavnih sadržaja.

Ivan Mlinar i Marijana Sironić su predstavili kulturno povijesnu cjelinu Pionirskog grada u Zagrebu te se založili za pokretanje programa obnove.

U raspravama se razvila diskusija o banalizaciji kulturnih dobara i povijesti te izmišljanju priča nauštrb prave povijesti. Vrlo važna tema rasprave bili su europski projekti kojih trenutno u Hrvatskoj ima 142 i koji spadaju u dodatne zadaće konzervatora, a u koje ih se najčešće uključuje prekasno, u fazi kada više nije moguće promijeniti hodoigram projekta sastavljen često bez poznavanja koraka u redoslijedu rada na kulturnom dobru. Često se jako puno novca izdvaja za tehnologiju, komunikaciju i diseminaciju, a oskudno za temeljna istraživanja.

Navečer su u prostorijama Konzervatorskog odjela u Rijeci u popratnom programu Jeronim Tišljar i Neven Kvesić održali predavanje o restauriranju stakla. Integralni dio skupa bio je 21. travnja i terenski obilazak zaštićenih cjelina u unutrašnjosti Istre: Buzeta, Vižinade, Oprtlja i Momjana. Građići u unutrašnjosti Istre poučani su primjer kako postojeće resurse i kapacitete integrirati u kulturni i ekonomski život zajednice, ali i izvrsnog promoviranja lokalne kulturne

↑ Središte istarskog naselja Vižinada,
FOTO F. Čorić

i prirodne baštine te autentično lokalnih poljoprivrednih proizvoda i gastronomije.

Posjetili smo Buzet čiji načelnik Siniša Žulić intenzivno surađuje s Konzervatorskim odjelom u Puli i svoj gradić uspješno uključuje u niz programa koji doprinose uređenju, revitalizaciji i turističkoj atraktivnosti (RESTAURA Interreg Central Europe, 2014.–2020., Poljska, Slovačka, Slovenija i Hrvatska; KulTourSpirit – Konkurentnost i kohezija 2014.–2020., Cekin: Interreg Slovenija-Hrvatska i REVITAS GREEN). Slična nastojanja vidljiva su i u Vižinadi, gradiću kojega općinski načelnik Marko Ferenac želi registrirati kao kulturno-povijesnu cjelinu upravo radi lakšeg povlačenja sredstava za investicije. U povojima su takva nastojanja vidljiva i u Oprtlju te i u Momjanu gdje Konzervatorski odjel iz Poreča statički sanira klizište klisure na kojoj se nalazi romanički Kaštel Rota i za kojega Krešimir Rogina radi projekt *Kuća kaštela* u zgradi stare mljekare kojim se želi revitalizirati trg ispred nje. *Kuća kaštela* zamišljena je kao istraživački, znanstveni, informativni i turistički punkt za Istru i sjeverni Jadran, koji bi intelektualno i itinerarno povezala Kaštel Rota u neposrednoj blizini s ostalim istarskim kaštelima, kao i s kaštelima od Veneta do Hrvatskog primorja. x